

Brüsszel, 2018.1.11.
COM(2018) 2 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

**A Horizont 2020 időközi értékelése: az uniós kutatás és innováció hatásának
maximalizálása**

1. BEVEZETÉS

A kutatás és innováció (K+I) döntő jelentőséggel bírnak az európai társadalmi-gazdasági modell és értékek, valamint Európa globális versenyképességének fenntartása szempontjából. Ez fokozattan igaz egy olyan gyorsan változó világban, amelyben sikerünk egyre kevésbé a természeti erőforrások kiaknázásától vagy a bérek leszorításától, mint inkább a tudás létrehozásától és annak innovációvá történő gyors átalakításától függ. A jövőben is fenntartható növekedés egyedüli forrása a K+I-be történő jelen idejű befektetés lehet.

A „Horizont 2020” uniós kutatási és innovációs keretprogram (2014–2020) e cél elérésének egyik kulcsfontosságú uniós eszköze. Annak célja a gazdasági növekedés ösztönzése és a munkahelyteremtés a K+I-vel való párosítás, a kiváló tudomány és az ipari vezető szerep előmozdítása, valamint a társadalmi kihívások kezelése révén.

A minőségi jogalkotási iránymutatással¹ összhangban a Bizottság szolgálatai elvégezték a program végrehajtásának első három éve alatt elért előrehaladás átfogó időközi értékelését². Az érdekelt felek rendkívül erőteljes reakciót adtak az időközi értékelésről folytatott nyilvános konzultációra több mint 3500 válaszadóval és 300-on felüli részletes állásfoglalással.

Három további önálló időközi értékelés tárgyát az Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT)³; Az Európai Unióról működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 185. cikke alapján létrehozott közszektoron belüli társulások (P2P-k)⁴; valamint a köz- és magánszférának az EUMSZ 187. cikke alapján létrehozott (közös vállalkozásokon keresztül végrehajtott) partnerségei (PPP-k)⁵ képezték. Külön független szakértői csoportok szintén elvégeztek egy félidős felülvizsgálatot a köz- és magánszféra kilenc szerződéses partnerségével⁶ és a Közös Kutatóközpont egyik közvetlen cselekvésével⁷ kapcsolatban.

Az időközi értékelés biztosította a Pascal Lamy által elnökölt, az uniós K+I programok hatásának maximalizálását vizsgáló független magas szintű csoport (magas szintű Lamy-csoport) jelentésének és előretekintő ajánlásainak⁸ alapjául szolgáló bizonyítékokat.

A Horizont 2020 létrehozásáról szóló rendelet⁹ 32. cikkének megfelelően e közlemény célja, hogy az uniós intézmények figyelmébe ajánlja az átfogó értékelés fő

¹ https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-guidelines_hu

² SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése

³ SWD(2017) 352 final.

⁴ SWD(2017) 340 final.

⁵ SWD(2017) 339 final.

⁶ <https://publications.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/6de81abe-a71c-11e7-837e-01aa75ed71a1>

⁷ http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107957/jrc_implementation_review_web_final.pdf

⁸ „LAB – FAB – APP - Investing in the European future we want” (LAB – FAB – APP - Beruházás az általunk kívánt európai jövőbe), az uniós kutatási és innovációs programok hatásának maximalizálását vizsgáló független magas szintű csoport jelentése, 2017. július 3.

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 1291/2013 rendelete (2013. december 11.)

megállapításait (2. pont) és az abból származó tapasztalatokat (3. pont). Ez magában foglalja a jövőbeli javítási lehetőségeket és lehetséges irányvonalakat, ideértve a magas szintű Lamy-csoport hatások maximalizálására tett ajánlásaira adott első válaszokat is.

2. A HORIZONT 2020 IDŐKÖZI ÉRTÉKELÉSÉNEK FŐ MEGÁLLAPÍTÁSAI

A többi uniós intézmény elfogadta az időközi értékelés megállapításait: az Európai Parlament (EP)¹⁰, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB)¹¹, a Régiók Bizottsága (RB)¹² és legutóbb a Versenyképességi Tanács a Tanács 2017. december 1-jei következtetései¹³ útján. A tagállamok szintén elfogadtak egy véleményt az Európai Kutatási Térséggel és Innovációval Foglalkozó Bizottság (ERAC) keretében¹⁴. A közös álláspont az, hogy a Horizont 2020 végrehajtása nagyrészt sikeres.

A Horizont 2020 vonzó és releváns. A résztvevők a legkiválóbb európai és Európán kívüli intézményektől és vállalatoktól érkeznek, a tudományágak széles körét lefedve. Az érdekelt felek rendkívül elégedettek a programmal, mint azt a program éles versenyt támaztó pályázati felhívásai iránti lankadatlan érdeklődés is mutatja. **A Horizont 2020 résztvevőinek több mint fele új szereplő az előző 7. keretprogramhoz képest.** Az ipari részvétel növekedett, minek körében az ipari és alaptermológiákra, valamint a társadalmi kihívásokra szánt költségvetés 23,9%-a, bőven a 20%-os célkitűzés feletti aránya kerül kkv-khoz. A Horizont 2020 rugalmasságot mutatott az olyan politikai prioritások, mint a migráció alakulására, illetve az Ebola- és Zika-járványok kitöréséhez hasonló vészhelyzetekre való reagálásban.

A program egyedülálló együttműködési és hálózatépítési lehetőségeket kínál. A Horizont 2020-hoz kötődő tudományos publikációk egyötöde a tudományos világ és a magánszféra közötti együttműködés eredménye. A Horizont 2020 keretében több tudományterületeken átívelő publikáció született, mint a hetedik keretprogramban. A magánszférát és a Bizottságot kutatási és innovációs menetrendek közös kialakításában együttműködésre készítő szerződéses PPP-k hozzáadott értéke az ágazatközi együttműködés megerősítésében és az innováció ösztönzésében rejlik.

A Horizont 2020 jó úton halad ahhoz, hogy jelentős mértékben hozzájáruljon a munkahelyteremtéshez és a növekedéshez. Jóllehet a Horizont 2020 kevesebb mint 10%-át teszi ki a K+F-re az EU-ban fordított összes közkiadásnak, a makrogazdasági modellek azt vetítik előre, hogy annak társadalmi-gazdasági hatása 2030-ig a 600 milliárd EUR és 179 000 munkahely körüli tartományban lesz¹⁵. Az ezenfelül támogatja

¹⁰ EP T8-0253/2017, JELENTÉS a Horizont 2020 keretprogram végrehajtásának értékeléséről a program időközi értékelésének és a 9. keretprogramra irányuló javaslat tekintetében

¹¹ Az EGSZB INT/807 tájékoztató jelentése, Horizont 2020 (értékelés)

¹² Az RB SEDEC-VI/026 véleménye, A Horizont 2020 helyi és regionális vetülete és az új kutatási és innovációs keretprogram

¹³ A Horizont 2020 időközi értékelésétől a kilencedik keretprogram felé - a Tanács következtetései (elfogadva 2017. december 1-jén) <http://www.consilium.europa.eu/media/31888/st15320en17.pdf>

¹⁴ ERAC 1207/17, az ERAC véleménye a Horizont 2020 időközi értékeléséről és a következő keretprogram előkészítéséről

¹⁵ SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése, 8.4. pont, 141. és 144. o.

az uniós szakpolitikai célkitűzések elérését is a kiváló tudomány, az ipari vezető szerep és a társadalmi kihívások saját középpontjába állításával¹⁶.

A kiválóság mint fő alapelv biztosítja a minőséget. Az a körülmény, hogy a finanszírozás odaítélésének fő kritériuma a kiválóság, segített abban, hogy a Horizont 2020 első tudományos publikációit a világ átlagának kétszeresét elérő mértékben idézzék. A program révén előállított szabadalmaknak magasabb a minősége és valószínű üzleti értéke, mint a máshol előállított hasonló szabadalmaknak. A Horizont 2020 már mintegy 17 Nobel-díjast támogatott.

Az ugrásszerű egyszerűsítés kifizetődött. A bevezetett nagyarányú egyszerűsítési intézkedések (például egységes szabályrendszer, a támogatási megállapodások elektronikus aláírása, résztvevői portál a résztvevőkkel való egyablakos kapcsolattartás eszközeként, egységes visszatérítési ráta, közvetettköltség-átalány) nagymértékben visszaszorították az adminisztratív terheket és költségeket, jelentősen csökkentve ezzel a támogatások odaítéléséhez szükséges időt (amely 110 nappal rövidebb, mint a hetedik keretprogram esetében). Az érdekelt felek méltányolják az egyszerűsített finanszírozási modellt, amely nem csökkentette a kedvezményezettek általi társfinanszírozás szintjét.

A Horizont 2020 egyértelműen uniós hozzáadott értéket teremtett. Az méret, választék- és sebességgazdaságosságot hoz magával a K+I nemzeti és regionális szintű támogatásához képest, és ezáltal növeli az EU mint kutatási és innovációs helyszín vonzerejét. A program kiegészítő jellege (vagyis hogy nem szorítja ki a nemzeti finanszírozást¹⁷) rendkívül erőteljes. Az olyan egyéni kedvezményezett programrészek, mint a kkv-támogató eszköz, az EKT és a Marie Skłodowska-Curie-cselekvések, a páneurópai verseny és az általuk a nemzeti K+I rendszerekre kifejtett strukturális hatások révén teremtenek uniós hozzáadott értéket.

A Horizont 2020 megfelelő ár-érték arányt nyújt. A Horizont 2020 adminisztratív terhe kisebb, mint a hetedik keretprogramé, köszönhetően a program végrehajtása szakosított végrehajtó ügynökségre történő kiterjedt átruházásának és a Horizont 2020 közös támogatási központján keresztül megvalósuló összehangolt végrehajtásnak. Az adminisztratív kiadások az 5%-os célkitűzés alatt vannak. Azok különösen alacsonyak a végrehajtó ügynökségek és az EIT esetében.

A Horizont 2020 keretében támogatott partnerségi kezdeményezések értékelései megmutatják, hogy azok mennyire hatékonyak jelentős további köz- és magánforrások mozgósításában és a K+I prioritások Európa-szerte történő összehangolásában.

Az EIT időközi értékelése megállapította, hogy az EIT hozzájárul az EU innovációs kapacitásában tapasztalható strukturális hiányosságok kezeléséhez. Az EIT tudományos és innovációs társulásai (TIT-ek) uniós hozzáadott értéket teremtenek az oktatás, a kutatás és az innováció közötti szoros és hatékony, a globális kihívások sokrétű halmazán átívelő kapcsolatok ösztönzése által. Az EIT biztosít platformot a TIT-ek létrehozásához és növekedéséhez, amelyek oktatási programjai a műszaki tudást a vállalkozói és innovációs oktatással, a vállalkozásokhoz való közvetlen hozzáféréssel és a nemzetközi mobilitással ötvözik.

¹⁶ A fenntartható fejlődéssel és az éghajlatváltozással kapcsolatos kiadási célkitűzések mindazonáltal még nem valósultak meg, ezért az erőfeszítések fokozására került sor az utolsó munkaprogramban.

¹⁷ SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése, 8.2.2.3. pont, 114. o.

A **185. cikk szerinti közszektoron belüli társulások**, például az Eurostars2, a közös balti-tengeri kutatási program (BONUS), hosszú távú K+I partnerségeket, valamint a kutatásfinanszírozók és a kormányok közötti hálózatokat teremtettek, hozzájárulva így módon az Európai Kutatási Térséghez (EKT). Az említett társulások jelentős beruházásokat vonnak be a transznacionális kutatási projektekbe fontos szakpolitikai területeken, egyre globálisabb tevékenységi körrel. **A köz- és magánszféra 187. cikk szerinti összes partnerségének**, például a Tiszta Égbolt 2-nek és a Bioalapú Iparágaknak (BBI), egyrészt az jelenti a fő erősségét, hogy stratégiai ipari partnereket képesek megszólítani és mozgósítani az Unió szempontjából prioritást élvező intézkedési területeken, határokon és üzleti ágazatokon átívelően, másrészt pedig közvetlen hozzájárulásuk a versenyképességhez és az uniós szakpolitikai célokhoz. E partnerségek összekapcsolják az innovációs ciklus különböző tevékenységeit, és segítenek megszüntetni a megfelelő ágazataikban tapasztalható széttagoltságot azáltal, hogy olyan versenyt megelőző, tartós együttműködési hálózatokat hoznak létre, amelyek összehozzák az egymással korábban kapcsolatban nem álló érdekelt feleket. **A szerződéses PPP-kről**, mint amilyenek például A jövő üzemei (FoF) és az Energiahatékony épületek (EeB), megállapítást nyert, hogy azok nagyjából elérték céljaikat, rugalmasak, azokat hatékonyan irányítják, és hogy azok összehozzák a fő ipari partnereket az EU által vezérelt stratégiák keretében, az ipar által elvégzendő feladatok egységes értelmezésével, valamint magas szintű átláthatósággal és nyitottsággal a részvételt illetően, ideértve a kkv-kat is.

3. A JÖVŐBELI KERETPROGRAMOK HATÁSÁNAK MAXIMALIZÁLÁSÁT SZOLGÁLÓ TAPASZTALATOK

Az átfogó időközi értékelés fő célja az volt, hogy az erősségek és hiányosságok elemzése alapján tapasztalatok leszűrésére kerüljön sor a jövőre nézve. E tapasztalatok segíteni fognak a Horizont 2020 annak utolsó három évében (2018 és 2020 között) történő, valamint az EIT és a 185., illetve 187. cikk szerinti kezdeményezések végrehajtásának javításában.

Az elvégzett összetett értékelés a 2020 utáni időszakra vonatkozó új keretprogram kidolgozásához felhasználható hosszabb távú tapasztalatokkal is szolgál¹⁸. A 2018–2020-ra vonatkozó utolsó Horizont 2020 munkaprogram már teszteli a hosszú távra nyert tapasztalatok kezelésére kialakított megoldások némelyikét, ideértve a jövőbeli Európai Innovációs Tanács kísérleti szakaszát és az egyes területeken a költség-visszatérítés alternatívájaként szolgáló egyösszegű átalány használatát.

A következőkben a főbb tapasztalatok és a javításra szoruló területek összefoglalására kerül sor.

3.1. Ambiciózusabb befektetés

A Horizont 2020-ról megállapítást nyert, hogy az alulfinanszírozott – a Horizont 2020 megnövekedett vonzereje és folyamatos relevanciája nagymértékű túljelentkezéshez vezetett (a sikerarány csak 11,6%-os a hetedik keretprogram 18,5%-ához képest). További 62,4 milliárd EUR-ra lett volna szükség a függetlenül a szigorú minőségi küszöb felettire értékelt összes pályázat finanszírozásához. Ez az alulfinanszírozás alternatív költséget jelent Európa sokat ígérő K+I potenciálja számára, és az erőforrások

¹⁸ SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése, 12. pont, 186. o.

elvesztegetését jelenti a pályázók szempontjából (akik körülbelül évi 636 millió EUR-t költöttek a pályázatok elkészítésére¹⁹).

A Horizont 2020 időközi értékelésére válaszul az Európai Parlament –a Régiók Bizottságának támogatásával – hasonlóképpen többek között arra hívja fel az EU-t, hogy ne csökkentse a Horizont 2020 költségvetését, és hogy legalább 120 milliárd EUR-ral lássa el a következő programot. Az ERAC a költségvetés és a célkitűzések közötti arányosság biztosítását kéri. A Tanács következtetési hasonlóképpen a K+I prioritásának az összes releváns uniós szakpolitikán átívelő biztosításának és a jövőbeli program jelentős forrásokkal történő ellátásának szükségességét hangsúlyozzák.

A magas szintű Lamy-csoport a K+I prioritásának biztosítására és az uniós és tagállami költségvetésekben nagyobb források K+I-hez történő csoportosítására tesz ajánlásokat. A csoport álláspontja szerint a 2020 utáni program költségvetésének megkészszerzése a legjobb befektetés, amelyet az EU eszközölhet annak érdekében, hogy összhangba hozza a befektetést az EU fő versenytársainak befektetéseivel, és ráébredjen a magas minőségű finanszírozatlan pályázatokban rejlő, jelenleg elvesztegetett lehetőségekre (vagyis hogy a magas minőségű pályázatok legalább 30%-ának finanszírozását tűzze célul).

A Bizottság tudomásul veszi a magas szintű csoport és más uniós intézmények arra vonatkozó felhívását, hogy – a jelenlegi program erősségeire és az uniós hozzáadott értékre tekintettel – fektessen többet a K+I-be a jövőbeli keretprogramon keresztül. A K+I uniós finanszírozását ambiciózus nemzeti és regionális finanszírozással kell kiegészíteni az uniós GDP 3%-ának megfelelő K+F befektetési célkitűzés eléréséhez.

3.2. Az egyszerűsítés folytatása

A Horizont 2020 jelentős előrehaladást ért el az egyszerűsítés terén a hetedik keretprogramhoz képest, de az egyszerűsítés egy folyamatos fejlesztéseket igénylő, soha véget nem érő folyamat.

Az uniós intézmények tudomásul veszik és méltányolják az egyszerűsítés terén tett jelentős előrelépéseket, és ugyanígy hangsúlyozzák a folytatás szükségességét. Az EGSZB az egyszerűsítésben a pályázói kör kibővítésének lehetőségét látja, míg az ERAC még felhasználóbarátabb eszközök és szabályok kialakításának módjaként tekint a folyamatos egyszerűsítésre.

A magas szintű Lamy-csoport célja, hogy az EU a világ legvonzóbb K+I finanszírozójává váljon (#7 További egyszerűsítés). Ez a hatás folyamattal szembeni radikális előnyben részesítést vonja maga után, például a dokumentálás minimalizálásával, a pályázati felhívások rugalmasabbá tételével (az eszközök megválasztását és a költségszámítást illetően is) és a K+I konzorciumokon belül a változó trendekhez és új lehetőségekhez való alkalmazkodással. A csoport véleménye szerint mérlegelni kell a jelentéstételi kötelezettségek mérséklése és a projektek hatásaira vonatkozó folyamatos és valós idejű adatok rendelkezésre állása között.

A Bizottság folytatja az egyszerűsítési folyamatot többek között a Horizont 2020 utolsó munkaprogramjában szereplő kísérleti fellépések révén, és e kísérletek tapasztalataitól függően a Bizottság további egyszerűsítésére fog törekedni a gyorsabb innovációs ciklusok és az alacsonyabb adminisztratív terhek támogatása érdekében. A Bizottság e

¹⁹ SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése, 7.3.2. pont, 60. o.

célből meg fogja vizsgálni az alábbiakkal kapcsolatos lehetőségeket: a jelenlegi valós költség-visszatérítési rendszer egyszerűsítése; a rendes számviteli eljárások elfogadásának növelése; az egyösszegű átalányon alapuló projektfinanszírozás használatának növelése a tevékenységek elvégzésével és egyéb egyszerűsített finanszírozási formákkal szemben; a pályázatok elkészítéséhez és benyújtásához kapcsolódó terhek csökkentése; a támogatások odaítéléséhez szükséges idő csökkentése; a pályázóknak adott visszajelzések javítása.

3.3. Az áttörő innovációk támogatása

Részen az uniós keretprogramoknak köszönhetően Európa egy globális tudományos nagyhatalom. Az innováció terén azonban nem ugyanilyen szinten teljesít. A Horizont 2020 időközi értékelése azonosított néhány lehetőséget az áttörő, piacteremtő innovációk támogatása terén, de megállapítja, hogy e támogatást jelentősen meg kell erősíteni; például csak a támogatásban részesülő vállalkozások viszonylag kis számának származik előnye a Horizont 2020 pénzügyi eszközeiből²⁰. Ez akadályozhatja a fiatal innovatív vállalkozások európai és nemzetközi szinthez való felzárkózását.

Az Európai Parlament ugyanígy hangsúlyozza az innováció támogatásának fontosságát általában, valamint a forradalmi innovációk és a növekedés fontosságát különösen, míg a Tanács következtetései az innovációs értéklánc egésze támogatásának fontosságát emelik ki, ideértve a fokozottan kockázatos forradalmi technológiákat is, miközben az esetleges jövőbeli Európai Innovációs Tanácsnak az áttörő innovációkat és az innovatív vállalkozások növekedését kell támogatnia. A Régiók Bizottsága és az ERAC véleményei ugyanezen az állásponton vannak.

A magas szintű Lamy-csoport az innováció (például technológiai, társadalmi, üzleti modell) valamennyi uniós szakpolitikai területen átívelő támogatását javasolja. Ez különösen olyan közös szabályozási keretet teremt majd, amely előmozdítja a vállalkozói szellemet, az európai ipar versenyképességét a globális piacon és Európa vezető szerepét a jelenlegi ipari forradalomban (#2 Egy jövőbeli piacokat teremtő valódi uniós innovációs szakpolitika létrehozása). A Lamy-csoport a gyors növekedési potenciállal rendelkező innovatív ötletek előmozdítását és az azokba való befektetést javasolja az Európai Innovációs Tanácson keresztül, amely jogosult – méretüktől, ágazatuktól vagy érettségüktől függetlenül – olyan kockázatos innovációkat felmutató vállalkozókba és vállalkozásokba fektetni, amelyek gyors növekedési potenciállal rendelkeznek különböző technológiák és tudományágak metszéspontjában. A Lamy-csoport arra is javaslatot tesz (#4 Az uniós K+I program nagyobb hatásra szabása), hogy az Európai Innovációs Tanács dolgozzon ki új pályázatértékelési és -kiválasztási eljárásokat a fokozottan kockázatos, magas szintű megtérüléssel járó projektek jobb megragadása érdekében, vezessen be nagyobb rugalmasságot a támogatások kezelésében („stop & go” jellegű döntések), és tolerálja a hibákat.

A Bizottság elismeri a piacteremtő innovációk növekvő jelentőségét²¹, és számba fogja venni azok további jövőbeli támogatásának módjait a digitális egységes piac, az energiaunió és a tőkepiaci unió területén jelenleg folyamatban lévő fellépésekre építve. Az európai kockázati tőke az USA-beli szint egyötödének felel meg. A közösségi és digitális gazdaság új generációs vállalkozásai főként az USA-ból és Ázsiából

²⁰ SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése, 8.2.2.3. pont, 111. o., és 8.2.3.3. pont, 123. o.

²¹ SWD (2017) 220 A Horizont 2020 mélyreható időközi értékelése, 8.2.2.3. pont,

származnak. A Bizottság már lépéseket tett egy iparpolitika kialakítása, az uniós ipar digitalizálása és a közösségi gazdaság megteremtése felé²².

Az innovációk kkv-támogató eszköz, együttműködésen alapuló projektek és a köz- és magánszféra partnerségei révén történő támogatása terén mára elért eredmények alapján a jövőbeli keretprogram gyorsabban és rugalmasabban kell támogatást nyújtania. Annak ki kell aknáznia a támogatások és pénzügyi eszközök kiegészítő jellegét annak érdekében, hogy vonzóvá tegye magát a fiatal és gyorsan növekvő innovatív vállalkozások előtt, és felzárkóztassa azokat a nemzetközi és európai szintekhez, hogy javítsa a K+I eredmények piaci elterjedését, és hogy felgyorsítsa az innovációk terjesztését. A célnak annak kell lennie, hogy Európa a piacteremtő innováció élvonalába kerüljön. E célból a Horizont 2020 utolsó munkaprogramja elindította a jövőbeli Európai Innovációs Tanács első kísérleti szakaszát. Az ezen első szakaszból nyert tapasztalatok az innovátorok közelmúltban létrehozott magas szintű munkacsoportjától²³ érkező stratégiai támogatással együtt alapul szolgálnak majd a teljes értékű Európai Innovációs Tanáccsal kapcsolatos további döntéshozatalhoz.

3.4. Nagyobb hatás küldetésorientáltság és polgári részvétel révén

Az időközi értékelés rámutat a nagyobb hatás és a polgárok szélesebb körű megszólításának szükségességére²⁴. Ez nem csak a K+I társadalmi és technológiai kihívások kezeléséhez való hozzájárulásával kapcsolatos tájékoztatás javítása szempontjából fontos; a polgároknak, fogyasztóknak és végfelhasználóknak a program menetrendjének meghatározásába (annak közös kialakításába) és a program végrehajtásába (annak közös megvalósításába) történő bevonása több innovációhoz vezet a felhasználóközpontú innováció és az innovatív megoldások iránti kereslet élénkítése révén. Ez egy hatásközpontúbb, küldetésorientáltabb megközelítés jövőbeli elfogadásának lehetőségére is hatással lesz majd²⁵. A Horizont 2020 munkaprogramjai már kövezik az utat a küldetésorientáltság előtt, a kiemelt területeket használva ugródeszkaként.

Valamennyi uniós intézmény hangsúlyozza a polgárok szélesebb körű bevonásának és a keretprogram hatása maximalizálásának jelentőségét. A Régiók Bizottsága rendkívül határozottan ösztönzi egy küldetésekben alapuló új, kiegészítő jellegű megközelítés elfogadását. Az ERAC és a Tanács következtetései rámutatnak a társadalom jobb és folyamatos tájékoztatásának szükségességére, és egy küldetésorientált megközelítés megvizsgálására szólítanak fel.

A magas szintű Lamy-csoport több ajánlásában is felhasználja ezen elemzést. Olyan K+I küldetések meghatározását javasolja, amelyek magukban hordozzák az átalakulás lehetőségét, és amelyek számos szereplőt és befektetőt mobilizálnak saját megvalósításukra, többek között az innovációkkal kapcsolatos közbeszerzések útján (#5 Küldetésorientált, hatásközpontú megközelítés elfogadása a globális kihívások kezelésére). A Lamy-csoport az ENSZ fenntartható fejlesztési céljait javasolja

111. o., és 8.2.3.3. pont, 123. o.

Az Európai Unió iparpolitikai stratégiája, lásd: COM(2017) 479

²³ <https://ec.europa.eu/research/eic/index.cfm?pg=hlg>

²⁴ Ezt a hetedik keretprogram utólagos értékelését elvégző magas szintű szakértői csoport ajánlása is támogatja: „A tudomány kerüljön közelebb a polgárokhoz”; COM(2016) 5 final.

²⁵ Ugyanott: „A kritikus kihívásokra és lehetőségekre való összpontosítás, globális összefüggésben” COM(2016) 5 final.

felhasználni e küldetések meghatározásának globális referenciakereteként. Álláspontja szerint a nyilvánosságot is be kell vonni a küldetések meghatározásába, és több civil tudományra van szükség (#8 A polgárok mobilizálása és szerepvállalása). Az uniós K+I-vel kapcsolatos hatékonyabb, például a K+I eredményeinek és hatásainak szélesebb körű kommunikálásán alapuló márkaépítés mellett érvel (#11 A hatás megragadása és jobb kommunikálása). Az innováció élénkítésére a Lamy-csoport azt javasolja, hogy az ágazati szakpolitikák teljes mértékben tegyék magukévá az innovációval kapcsolatos szakpolitikai döntéshozatalt. Nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy egy programot a célkitűzés és a hatás vezéreljen az eszközök helyett egy finomhangolt pályázatértékelési rendszerrel és nagyobb rugalmassággal (#4 Az uniós K+I program nagyobb hatásra szabása).

A Bizottság a Horizont 2020 utolsó munkaprogramja révén már hasznosítja a hatással és a polgárok megszólításával kapcsolatos tapasztalatok némelyikét (például egyértelműbb hatáskimutatások és a kutatási eredmények megerősített terjesztése és kiaknázása útján). A jövőbeli programot kezdettől fogva az egyértelmű beavatkozási logika és a differenciált pályázatértékelés köré kell építeni. Az egyértelmű és – amennyiben gyakorlatilag kivitelezhető – mennyiségileg meghatározott várható hosszú távú hatásokból, középtávú eredményekből és rövid távú outputokból fog kiindulni az uniós szakpolitikai prioritásokat, az ENSZ fenntartható fejlesztési céljait és a Párizsi Megállapodás végrehajtását támogatva.

Az időközi értékelés eredményei alapján és a Horizont 2020 2018–2020-ra vonatkozó munkaprogramjainak hatályát és irányvonalát figyelembe véve a következő program (tudományos, technológiai, társadalmi stb.) K+I küldetéseinek nagyobb hatással kell járnuk, jobb tájékoztatást kell nyújtaniuk, és rendszerszintű megközelítést kell ösztönözniük. Azoknak kezelniük kell az uniós szakpolitikai célkitűzéseket, meg kell ragadniuk a nyilvánosság képzetét (párbeszédet kell kezdeményezniük az emberekkel az értékekről, be kell vonniuk őket a folyamatba, és büszkévé kell tenniük őket európaiságukra), kapcsolatokat kell teremteniük a tudományágak és az ágazatok között, és túl kell lépniük a jelenlegi lehetőségeken.

3.5. A más uniós finanszírozási programokkal és uniós szakpolitikákkal fennálló szinergiák fokozása

Már léteznek szinergiák a Horizont 2020 és más uniós programok, például az európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok), az Európai Stratégiai Beruházási Alap (ESBA), külkapcsolati eszközök, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz és közös agrárpolitika között. E szinergiákat azonban tovább kell erősíteni, és azokat hatékonyabbá és eredményesebbé kell tenni²⁶. Különösen az esb-alapokkal és az intelligens szakosodási stratégiákkal²⁷ kialakított szinergiákra építkezve az elmúlt évtizedben a gyengébben teljesítő régiókban kiépített K+I kapacitások jobban kihasználhatók lennének a keretprogram által támogatott projektek esetében és a transznacionális K+I hálózatokban és tevékenységekben való részvétel növelésére.

Az Európai Parlament véleménye nagy jelentőséget tulajdonít az uniós finanszírozási programok közötti szinergiáknak, amelyeket elengedhetetlennek tart a beruházások

²⁶ Ezt a hetedik keretprogram utólagos értékelését elvégző magas szintű szakértői csoport ajánlása is támogatja: „a kutatási és innovációs eszközök egymáshoz igazítása”; COM(2016) 5 final.

²⁷ COM(2017) 376 Az innováció megerősítése Európa régióiban: az ellenállóképes, inkluzív és fenntartható növekedés stratégiai

hatékonyabbá tételéhez, kiaknázva különösen az intelligens szakosodási stratégiákat. A Parlament a jövőbeli keretprogram és más célzott uniós alapok közötti szinergiák fokozására szólít fel a K+I-t támogatandó. Az ERAC véleménye szerint az esb-alapok és a keretprogram között a szinergiákat rendszerszinten kell kialakítani, már a programozási szakaszban. A Tanács következtetései hasonlóképpen szinergiák, koherencia, összeegyeztethetőség és kiegészítő jelleg kialakítására szólítanak fel.

A magas szintű Lamy-csoport kiegészítő jellegű, egymást kölcsönösen erősítő és interoperábilis beavatkozási logikákkal rendelkező jövőbeli finanszírozási programok kidolgozását javasolja az olyan régiókban történő kapacitásépítés támogatása érdekében, amelyek az innováció szempontjából a felzárkózási szakaszban vannak (#6 Az uniós finanszírozási környezet észszerűsítése és szinergia kialakítása a strukturális alapokkal).

A Bizottság hasznosítani fogja a finanszírozási programok jelenlegi generációjának közös végrehajtása során szerzett tapasztalatokat (például a kiválósági pecsét²⁸ bevezetése), és arra fog összpontosítani, hogy a már a program kidolgozásának szakaszától kezdve fokozza a szinergiákat annak biztosítása érdekében, hogy az eszközök és programok tárháza az innovációs lánc egészét lefedje. Ezt úgy fogja megtenni, hogy a prioritásokat nagyobb összhangban hozza egymással; rugalmasabbá teszi a társfinanszírozási rendszereket az erőforrások uniós szintű összevonása érdekében; és javítja a szabályok összeegyeztethetőségét (például a kiválósági pecsét automatikus alkalmazásának lehetővé tételével). A jövőbeli program a szakpolitikai döntéshozatalt is tovább támogatja majd.

3.6. A nemzetközi együttműködés megerősítése

A K+I területén a nemzetközi együttműködés elengedhetetlen a tehetséghez, tudáshoz, know-how-hoz, létesítményekhez és piacokhoz való globális hozzáférés biztosításához, a globális kihívások hatékony kezeléséhez és a globális kötelezettségvállalások teljesítéséhez. Jóllehet a Horizont 2020-at széles körű nemzetközi tájékoztatás és a világ felé való nyitottság jellemzi, a harmadik országbeli részvétel csökkent a hetedik keretprogramhoz képest, és ezért tovább kell fokozni a nemzetközi együttműködést Európa K+I kiválóságának és versenyképességének folyamatos erősítése és a globális társadalmi kihívások megoldása érdekében.

Az Európai Parlament a nemzetközi K+I együttműködés többek között társult partnerekkel és feltörekvő országokkal való megerősítésére hív fel, amint lehet, konkrét intézkedések útján. A Parlament emellett a tudományos diplomácia értékét is hangsúlyozza. A Tanács következtetései újra megerősítik a kölcsönösség fontosságát.

A magas szintű Lamy-csoport hasonló hangsúlyokat fogalmaz meg (#10 A nemzetközi K+I együttműködést az uniós K+I védjegyévé kell tenni). A csoport a nemzetközi együttműködési tevékenységek további ösztönzését és azt javasolja, hogy a program nyíljon meg a legjobbak általi társulás és a mindenki általi részvétel támogatása előtt a partnerországokbeli kölcsönös társfinanszírozás alapján.

A Bizottság elismeri a nemzetközi K+I együttműködés megerősítésének jelentőségét. A Horizont 2020 utolsó munkaprogramja éppen erre törekszik. Fontolóra kell venni a harmadik országok K+I-beli kiválóságon alapuló társulására vonatkozó kritériumokat és szabályokat. A jövőbeli program hatásvizsgálata a nemzetközi együttműködés

²⁸ <https://ec.europa.eu/research/soe>

ösztönzésének számos módszerét mérlegelheti annak biztosítása érdekében, hogy az uniós kutatók világszerte a legjobb és legmegfelelőbb K+I partnerekkel dolgozzanak együtt.

3.7. A nyitottság megerősítése

Építeni kell arra a hatalmas előrehaladásra, amely a Horizont 2020 keretében született tudományos publikációknak és összegyűlt adatoknak a szélesebb tudományos közösség és nyilvánosság számára történő nyílt hozzáférhetővé tétele terén történt. Mindazonáltal ez idáig a Horizont 2020 keretében készült publikációk kevesebb mint 70%-a érhető el nyílt hozzáféréssel a fejlődés egyértelmű jele nélkül.

Az Európai Parlament véleménye a nyílt hozzáférés általános elvét támogatja, míg az ERAC a Horizont 2020 100%-os nyílt hozzáféréssel kapcsolatos politikáját a tudás körforgását támogató egyértelmű intézkedésnek tekinti. A nyitott tudomány rendszerére való áttérésről szóló tanácsi következtetések²⁹ értékes iránymutatással szolgálnak a jövőre nézve, míg a Tanácsnak a Horizont 2020 időközi értékeléséről szóló következtetései a nyitott tudomány szerepét hangsúlyozzák a hatás és átláthatóság növelésében.

A nyitott tudomány (és konkrétan a nyílt hozzáférés) előmozdítására a magas szintű Lamy-csoport jelentése mindvégig olyan kulcsfontosságú vezérelvként hivatkozik, amelyet jutalmazni kell (#3 Jövőbe tekintő oktatás és a változást hozó emberekbe történő befektetés).

A Bizottság tovább fogja fejleszteni a nyitott tudomány menetrendjét támogató szakpolitikáit³⁰. A Horizont 2020 végrehajtásának tapasztalataira építkezve minden publikációt nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenni, és az összes adatnak kereshetőnek, hozzáférhetőnek, átjárhatónak és újrafelhasználhatónak (FAIR) kell lennie. A Bizottság meg fogja vizsgálni, hogy miként tehető a következő keretprogram a nyitott tudománynak teljes mértékben megfelelőnek, ami alkalmas a tudományos kiválóság erősítésére, a polgári részvétel hasznosítására, az eredmények jobb megismételhetőségének biztosítására és a kutatási adatok újrafelhasználásának növelésére.

3.8. A finanszírozási környezet észszerűsítése

Az egyik javításra szoruló kulcsfontosságú terület a Horizont 2020 finanszírozási környezetének észszerűsítése. Ez különösen a partnerségi eszközök és kezdeményezések környezetére igaz³¹. Az érdekelt felek rámutatnak arra, hogy az azokkal járó összetettség miatt nehéz megérteni a rengeteg eszközt és kezdeményezést, és azok nagy száma átfedésekhez vezethet. A jelenlegi partnerségi környezet átalakításának lehetővé kell

²⁹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/hu/pdf>

³⁰ <https://ec.europa.eu/research/openscience/>

³¹ A Horizont 2020 a partnerségek két tag kategóriáját támogatja a jövőbeni és kialakulóban lévő technológiákkal foglalkozó kiemelt projektek és a TIT-ek mellett: az alapvetően az ipart, vagyis a 187. cikk szerinti kezdeményezéseket vagy a köz- és magánszféra partnerségeit (PPP-k) és a szerződéses PPP-eket magukban foglalókat; valamint az alapvetően a tagállamokat, vagyis a 185. cikk szerinti kezdeményezéseket vagy a közszektoron belüli társulásokat (P2P-k), az ERA-NET társfinanszírozást, a közös európai program társfinanszírozást és a közös programozási kezdeményezéseket magukban foglalókat.

tennie ezen eszközök és kezdeményezések ambiciózus szakpolitikai célkitűzések elérésben rejlő teljes potenciáljának kihasználását.

Az EIT-értékelés megállapítja annak szükségességét, hogy további szinergiákat kell kialakítani más uniós kezdeményezésekkel a programozási szakasztól kezdődően. Lehetőség van az EIT-től és a TIT-ektől elérni várt releváns célok egyértelmű és mérhető célkitűzésekkel való észszerűsítésére; a TIT-ek által az uniós K+I környezetben betöltött szerep szintén jobb meghatározásra szorul. A 185. cikk szerinti értékelés megállapítja, hogy a közszektoron belüli (P2P) uniós együttműködés környezete zsúfolttá vált túl sok hasonló kezdeményezéssel, amelyek nem kellő koherenciával működnek a P2P-k körében, valamint a P2P-k és a Horizont 2020 között. A 187. cikk szerinti értékelés rámutat arra, hogy a köz- és magánszféra partnerségének (PPP) tevékenységeit jobban összhangba kell hozni az uniós, nemzeti és regionális szakpolitikákkal, és a fő teljesítménymutatók felülvizsgálatára hív fel. A szerződéses PPP-kra vonatkozó felülvizsgálat koherenciával kapcsolatos kihívásokat tárt fel a szerződéses PPP-k körében, és megállapította, hogy szinergiákat kell kialakítani a TIT-ekhez hasonló kezdeményezésekkel.

Az ERAC véleménye szerint különösen sürgős a finanszírozási rendszerek észszerűsítése, míg a P2P-ket elengedhetetlennek tekinti a nemzeti és uniós K+I koordináltabb végrehajtásához. A Versenyképességi Tanács következtetései hasonlóképpen kiemelték, hogy a jelenlegi K+I ökoszisztéma túl összetetté vált, és hangsúlyozták, hogy minden partnerségi kezdeményezésnek rendelkeznie kell a keretprogram általi finanszírozásból történő kilépésre vonatkozó stratégiával. Az Európai Parlament az uniós finanszírozási környezet egyszerűsítése mellett száll síkra.

A magas szintű Lamy-csoport hasonlóképpen az észszerűsítést részesíti előnyben (#6 Az uniós finanszírozási környezet észszerűsítése) a keretprogramon belül és azon kívül egyaránt. Úgy véli, hogy a K+I finanszírozási rendszerek sora a kiválóság felhígulását kockáztatja a „hozzáértők közötti verseny” előnyben részesítésével. A K+I finanszírozási rendszerek, eszközök és mozaikszavak egyharmadának megszüntetését javasolja. Konkrétabban a partnerségekkel kapcsolatban a csoport egy egyszerűsített és rugalmas társfinanszírozási mechanizmussal az uniós társfinanszírozás olyan partnerségekre történő korlátozását javasolja, amelyek egyértelműen hozzájárulnak az uniós küldetésekhez (#9 Az uniós és nemzeti K+I beruházások közötti nagyobb összhang megteremtése). Végül a csoport azt javasolja, hogy a TIT-eket következetesebben használják fel a globális kihívások kezelésére azzal, hogy azokat közvetlenül beépítik a 2020 utáni uniós K+I programba (#3 Jövőbe tekintő oktatás és a változást hozó emberekbe történő befektetés)³².

A Bizottság üdvözli ezen értékeléseket. Rövid távon a Bizottság törekedni fog a teljesítmény javítására a jelenlegi életcikluson belül az éves munkatervek és munkaprogramok révén az egyes értékelésekben tett javaslatokkal összhangban. Hosszabb távon a Bizottság meg fogja vizsgálni, hogy miként észszerűsítse a különböző uniós K+I eszközöket és finanszírozási rendszereket a kedvezményezettek előnyére anélkül, hogy aláásná szakpolitikai célkitűzéseinek elérését. Egy jövőbeli Európai Innovációs Tanács lehetőséget jelenthet az innovációtámogatási rendszerek észszerűsítésére. Az esetleges K+I küldetések felhasználhatók lehetnek a TIT-ek oly

³² A magas szintű csoport EIT-ről szóló jelentése megállapította, hogy egyértelműen meg kell erősíteni az EIT-központnak a TIT-ek részére közös szolgáltatások és szakértelem nyújtásában megnyilvánuló szerepét. (https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/eit-hlg-final-report_en.pdf)

módon történő strukturálására, hogy azok egyértelműbb célkitűzésekkel rendelkezzenek, jobban kommunikáljanak, és nagyobb hatásuk legyen.

A Bizottság azt is tervezi, hogy a jövőbeli program hatásvizsgálatában megvizsgálja a partnerségek (ideértve a TIT-eket és a jövőbeni és kialakulóban lévő technológiákkal foglalkozó kiemelt projekteket is) észszerűsítésének módjait, javítja azok nyitottságát és átláthatóságát, és összekapcsolja azokat a jövőbeli uniós K+I küldetésekkel és stratégiai prioritásokkal. A Bizottság egy stratégiai folyamat részeként figyelembe fogja venni például a képességek kiegészítő jellegét, az uniós tagállamok közötti megállapodások eredményeként kialakult politikai prioritások szempontjából fennálló relevanciát, az ipart és más érdekelt feleket, a rugalmasságot, a kezdettől fogva integrált kilépési stratégiákat és az olyan hatás megvalósítását, amely nem érhető el önmagában a keretprogram révén.

4. KILÁTÁSOK

Ez idáig a Horizont 2020 egy uniós sikertörténet volt tagadhatatlan uniós hozzáadott értékkel. Az időközi értékelés pozitív megállapításaira, az érdekelt felektől érkezett visszajelzésekre és a magas szintű Lamy-csoport „evolúció, nem pedig forradalom” felhívására építkezve a keretprogram további finomítására és optimalizálására van szükség annak teljes átalakítása helyett.

A Bizottság üdvözli a magas szintű Lamy-csoport ajánlásait; adott esetben figyelembe fogja venni azokat a következő keretprogram kidolgozásakor annak érdekében, hogy ambiciózusabb célokat tűzzön ki a globális tudományos és innovációs vezető szerep szempontjából.